

MUSEUM FOR
DEN STUMME KUNST
Dansk stumfilm 1910 - 1930

Jonathan Carl Jensen

Afgangsprogram sommer 2023

Kunst og Arkitektur

Studie nr.: 170297

Vejleder: Filippa Berglund

PROGRAM

Afgang forår 2023
Jonathan Carl Jensen
Stud. nr. 170297

Kunst og Arkitektur
Det Kongelige Akademi - Arkitektur, Design og Konservering

Vejleder:
Filippa Berglund

INDHOLD

INDLEDNING	3
MØRKE	4
DIORAMA	5
MUSEUM	6
MUSEUM FOR DEN STUMME KUNST	7
STED	8
NORDISK FILM ved VALBY LANGGADE	10
METODE og VEJLEDENDE AFLEVERINGSMATERIALE	11
LITTERATURLISTE	12

Film og video har til alle tider, siden kameraets opfindelse været med til at præge og afspejle det samfund vi lever i. Fra de første 5-minutters filmvisninger i omrejsende biografer til Hollywood blockbusters, fra Dogme-bølgen til sociale medier som TikTok og Instagram, er de alle billeder på samfund og deres samtid. De viser mennesker og deres visioner, liv fra tider der er og var - deres håb og drømme for fremtiden. Historien bag Den Stumme Kunst, datidens genrebetegnelse for stumfilm, starter tilbage i slutningen af 1800-tallet. Danmark hurtigt blev et forgangland og var pionerer inden for den kunstneriske, såvel som tekniske, udvikling. Danmarks storhedstid som et internationalt anerkendt filmland op gennem 1910'erne er i dag en overset tidsalder, der rummer stor historisk signifikans, og som fortjener at blive anerkendt og bevaret.

Fraværet af lyd havde stor betydning for og påvirkede de visuelle og spillemæssige udtryk i stumfilmene. Det gjorde at billedernes og skuespillernes stemninger skulle være med til at skabe de nuancer lyden normalt giver. Fraværet af lyd og tale gjorde også at filmene i højere grad kunne forstås universalt på tværs af sprog, da kun mellemtekster skulle oversættes. Ved overgangen til talefilm mistede filmen mange af de visuelle udtryk, den melodramatiske spillestil og mange stumfilmsskuespillere formåede ikke at slå igennem som taleskuespillere.

Projektet lægger sig fysisk mellem Valby Langgade og Nordisk Films gamle studier blandt Valbys gamle gule landsbyhuse. Museet vil gennem et rumligt narrativ og filmenes virkemidler i en arkitektoniske og rumlig kontekst undersøge og formidle det specielle og signifikante ved dansk stumfilm i perioden 1910-1930. Gennem dioramaer vil projektet undersøge den virkelighed vi træder ind i, de drømmer der opstår ud af, og udspiller sig i, mørket gennem de danske stumfilm, den stumme kunst.

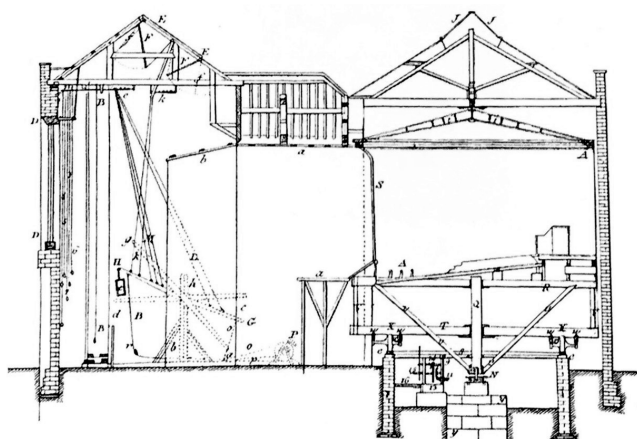
Mørket er en grundforudsætning for film og tæt knyttet til vores oplevelse af mediet. Det er i mørket at billedet fra projektoren opstår, og fra mørket at filmen og udtrykkene fremkaldes.

Mørket er med til at nedbryde vores rumforståelse - det gør vores opfattelse af rummet mere intimt samtidig med at det opleves mere grænseløst. Ofte er lyset og dagslys et arkitektonisk udgangspunkt. Som filmstudiet der skulpturerer billederne og kulisserne op med lys i mørke, vil museet undersøge mørket som et arkitektonisk potentiale. Museet vil belyse mørket, modulere det op og undersøge magien, potentialet og poesien der gemmer sig i deri.

Dioramer opstår i starten af 1800-tallet, omkring 60 år før de første film opstår, og er en rumliggørelse af et billede, en detaljeret tredimensionel fremstilling af en scene. Dioramaer blev brugt som repræsentationsformer for at fremstille afbildninger af historiske scenarier. Dioramaet giver et indtryk af at være en del af scenen, frem for at være beskuer af et scenarie. Dioramaet inddrager beskueren på en anden måde end det statiske billede, barrieren mellem beskueren og det beskuede bliver nedbrudt - på samme måde som de første levende billeder senere blev.

Projektet vil undersøge hvordan dioramaer kan blive en virkningsfuld repræsentationsform for projektet, men også som konkrete arkitektoniske elementer. Dioramaerne er på den måde med til at kropsliggøre de scenarier, historiske situationer og fortællinger som museet undersøger og formidler.

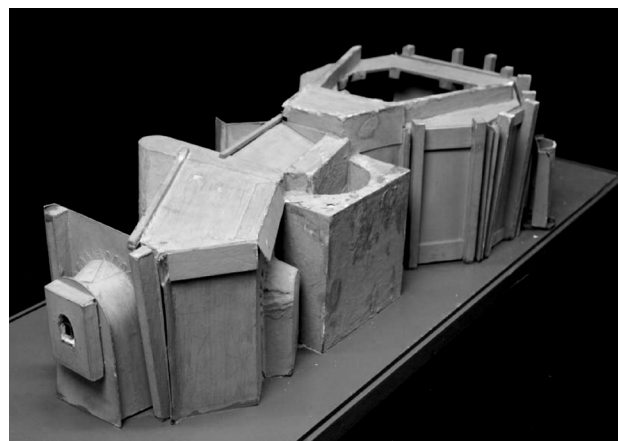
Billede: Snit af diorama, Regent's Park, London, 1824

Siden man startede med at indsamle artefakter og memorabilia til de første wunderkamre har de været med til at fascinere, fortælle historier og berette fra fjerne og eksotiske steder. På samme måde kan museer i vor tid være med til at give indblik i verdener vi ikke umiddelbart kommer i berøring med i hverdagen. Museerne kan fastholde historier, så vi ikke mister dem. Museerne kan give orde, plads og rum til dem og det, som har været med til at påvirke vores samfund og gøre os til dem, vi er i dag - det er et ønske, at projektet skal kunne netop dette. Desuden skal museumsprojektet knytte og forholde sig til sine lokale omgivelser og derved afspejler det specielle og unikke ved Valbys lokalhistorie.

MUSEUM FOR DEN STUMME KUNST

Museum for Den Stumme Kunst er et spil med lys og mørke, der leder gæsterne ind en forunderlig verden af fortællinger i skygger og nuancer af mørke. Hensigten er ikke en udstilling, der kronologisk fortæller dansk stumfilms udvikling, storhed og fald, men derimod at fange den unikke oplevelse og det historisk signifikante, der gemmer sig i filmene i fra perioden 1910-1930. Perioden strækker sig fra de første længere spillefilm til danmarks sidste store stumfilm, *Jeanne d'Arcs Lidelse og Død*. Gennem en assemblage af objekter og memorabilier åbner museet op for formidlingen af, og fortællingerne om, personerne fra, i og bag filmene, tiden de afspejler, stederne og drømmene. Det ønskes, at museets rumforløb efterligner filmen, hvor alle ser handlingen gennem kameranlinsens øje. Man kan derfor bruge billedkomposition, lys og mørke, skygge og skuespillerens bevægelser meget mere præcist til at fange og styre tilskuernes opmærksomhed – på samme måde som kameranlinsen. Ligesom filmene kommunikerer visuelt, ønsker projektet at formidle filmenes kunstneriske kvaliteter visuelt.

Den planmæssige hensigt for museet er, at det skal indeholde en foyer, en serie rum med udstilling, en biograf med dertilhørende teknisk rum og en butik. Desuden vil en del af museet blive tilegnet forskning, og i den forbindelse et sted der giver mulighed for at bestille film ind, samt udlån af bibliotek- og arkivmateriale der relaterer sig til stumfilm.

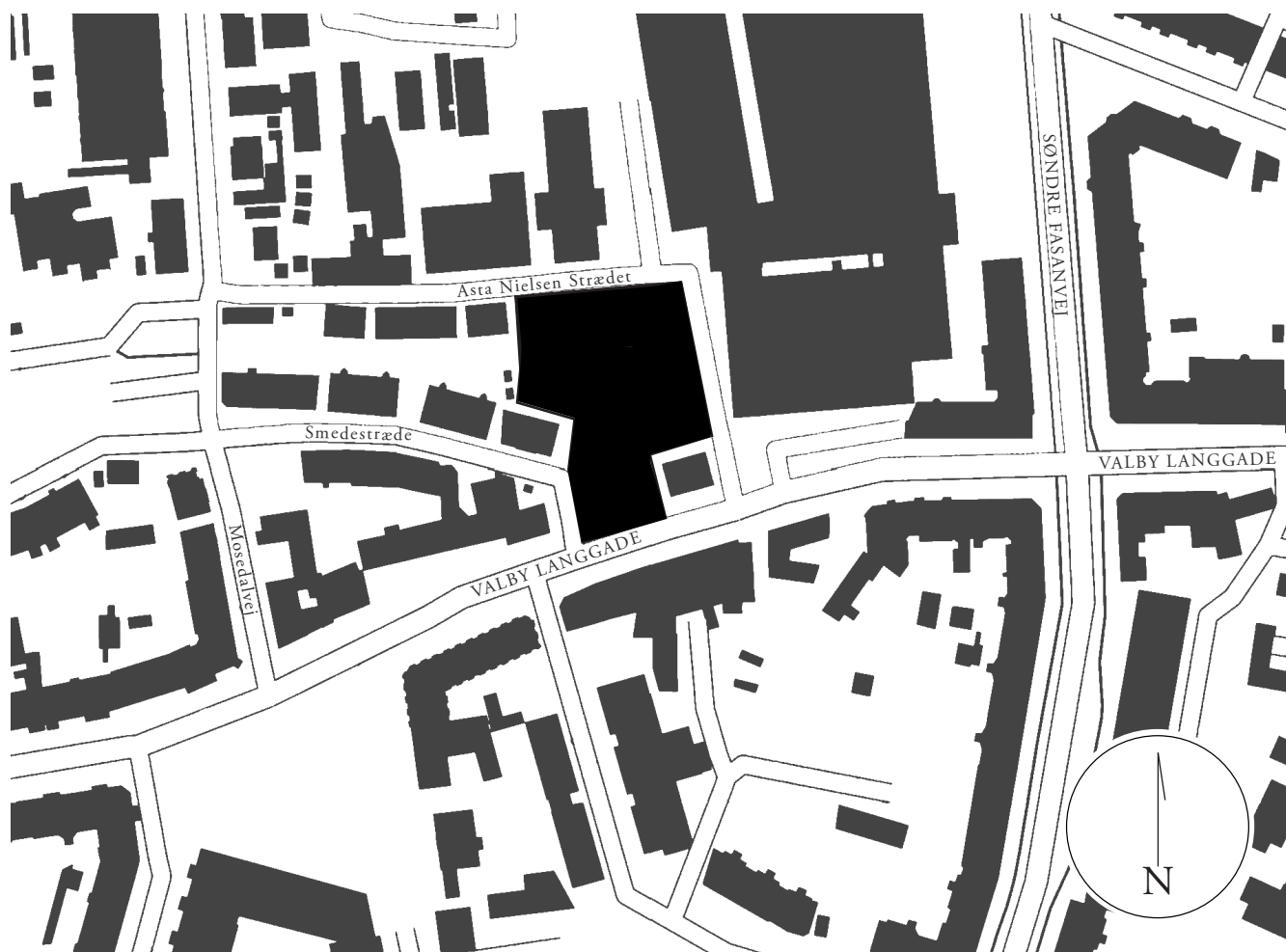
Hvordan kan man med mørke som arkitektonisk drivkraft formidle dansk stumfilms kunstneriske kvaliteter gennem dioramaer, der både bruges som arkitektoniske elementer og præsentation af projektet?

Byggegrunden ligger sig som nabo op til Nordisk Films gamle studier i Valby. Grunden har både adgang fra Valby Langgade, rummer en byens karakter, og siderne, som har karakter af landsby.

Selve grunden er 1,470 m² og har et fald på 2 meter fra Valby Langgade til Asta Nielsen Strædet. De nærmeste huse omkring grunden er tidlige landsbyhuse i 1-2 etager med gule pudsede facader. Dog ligger der til højre for grunden et etagebyggeri fra 1950'erne i 4 etager, og lige over for grunden, ligger en nyere bygning i en etage med glas fra gulv til loft.

Grunden er interessant, fordi stedet er karakterisk for Valby som typologi, idet det rummer bydelens sammensatte assemblagekarakter. Dermed åbner grunden op for, at projektet kan afspejle og samtidig gå i dialog med lokalområdets historie.

NORDISK FILM
ved
VALBYLANGGADE

Nordisk Film blev stiftet i 1906 og etablerede sig i Valby. Det er i dag verdens ældste eksisterende filmproduktionselskab. Det var i starten af 1900-tallet et af verdens ledende filmselskaber, og allerede i 1908 blev der produceret over 100 film om året.

Nordisk Film har deres hovedkvarter i de gamle filmstudier, som stadig er i brug, hvoraf et af de originale stumfilmsstudier er bevaret og blandt andet kan opleves på et guidet tur. Nordisk film ejes i dag af Egmont, og er moderselskab til mange andre selskaber, herunder Nordisk Film Biografer og Nordisk Film Gaming. Da Nordisk Film blev grundlagt, var Valby i en rivende udvikling og gik fra at være en landsby med landbrugsområder til en forstad med industriområder. Denne udvikling medførte en række nye beboelseskvarter, der i dag rummer alt fra klassiske arbejderskæbnehuse, der står tæt på de gamle landsbygader, til eksklusive villakvarterer og etagebyggerier, som vi ser skyde op i dag. Valby Langgade ligger i dag som den gamle landevej mellem København og Roskilde, og Valbys udvikling kan aflæses rent arkitekturhistorisk ud fra de bygninger, der står der i dag.

METODE og VEJLEDENE AFLEVERINGSFORMAT

Projektet har fokus på håndtegning og analoge processer.

Ydermere er der interesse for og fokus på objekter, der fortæller historier – assemblage og dioramaer – wunderkamre og filmens illusioner.

Model:

- Modelstudier
- Dioramaer 1:20

Tegning:

- Plan 1:50
- Snit 1:50
- Opstalt 1:50
- Situationstegning 1:500
- Skitser og rumlige visualiseringer

LITTE R A T U R L I S T E

Torben Ejlersen og Allan Tønnesen, *Valbys historie*, Trap Danmark, Sidst ændret 1. august 2020,
https://trap.lex.dk/Valbys_historie?gclid=Cj0KCQiArsefBhCbARIsAP98hXRnLqrsVjct7K617VTqL2SeZw3WYErGS4CN9xfem-Wj63UX8r-ggpcaAgpeEALw_wcB

Claus Ib, *A/S Nordisk Films Kompagni - Nordisk Film - Valby*, Valby og København, før og nu, Sidst ændret 30. okt. 2012
<https://clausib.blogspot.com/2012/10/nordisk-film-valby.html>

Thomsen Liv, "Sex sensationer og superstjerner: Historien om dansk stumfilm, Historieselskabet og DR2, 2020, 59 minutter

Oettermann Stephan, *The Panorama: History of a Mass Medium*. New York: Zone Books, 1995

Peter Schepelern, *Dansk Filmhistorie: 1896-1910*, Det Dansk Filminstitut, Sidt tilgået 18. feb. 2023,
<https://www.dfi.dk/viden-om-film/filmhistorie/dansk-filmhistorie-1896-1910>

Peter Schepelern, *Dansk Filmhistorie: 1910-1919*, Det Dansk Filminstitut, Sidt tilgået 18. feb. 2023,
<https://www.dfi.dk/viden-om-film/filmhistorie/dansk-filmhistorie-1910-1919>

Peter Schepelern, *Dansk Filmhistorie: 1920-1929*, Det Dansk Filminstitut, Sidt tilgået 18. feb. 2023,
<https://www.dfi.dk/viden-om-film/filmhistorie/dansk-filmhistorie-1920-1929>

Peter Schepelern, *Dansk Filmhistorie: 1996-2009*, Det Dansk Filminstitut, Sidt tilgået 18. feb. 2023,
<https://www.dfi.dk/viden-om-film/filmhistorie/dansk-filmhistorie-1896-2009>

Casper Tybjerg, *Den Stumme Kunst, Da Danmark var Hollywood*, Det Danske Filminstitut, Sidst ændret 11. nov 2019,
<https://www.stumfilm.dk/stumfilm/temaer/den-stumme-kunst-da-danmark-var-hollywood>

Diorama, Wikipedia, Tilgået 13. feb. 2023,
<https://da.wikipedia.org/wiki/Diorama>